

Avoimet peltomaisemat ihastuttivat kyläkävelyn osanottajia, joista monet ovat viettäneet lapsuus- ja nuoruusvuotensa Puukkaisilla. Vaikka paikat olivat tuttuja, tarjosi kävely myös jonkin verran uutta tietoa esimerkiksi kantatilojen historiasta.

15-henkinen seurue tutustui ennakkoon kyläkävelyreittiin Maamiespirtin pihassa, josta matka jatkui Haljalan tilalle.

Arvokas maisema tarvitsee hoitoa

Nilna Huuhtanen

Perinnemaisemien määrä on romahtanut maatalouden aiheuttamien muutosten myötä merkittävästi viimeisten sadan vuoden aikana.

Mikäli sama suunta jatkuu myös tulevaisuudessa, ei arvokkaista luontotyypeistä ole enää rippeitäkään jäljellä 2100-luvulla, kertoo **Elina Lehtinen** Keski-Suomen ely-keskuksesta.

– Ilman hoitoa ne tulevat vähitellen tuhoutumaan kaikki. Perinnemaisemat vaativat säilyäkseen ihmisen ja luonnon vuoropuhelua.

Perinnebiotoopit ovat niitto- ja laiduntalouden muovaamia luontotyypejä, kuten esimerkiksi niittyjä, hakamaita ja metsälaitumia. Ne ovat kasvi- ja eläinlajistoltaan monimuotoisimpia luontotyyppejämme, ja niiden taantuminen on vakava uhka luonnon monimuotoisuudelle. Rakennettuun perinnemaisemaan kuuluvat historialliset rakennukset ja rakennelmat, kuten esimerkiksi aidat, veräjät ja ladot.

Perinnemaisemia voi tulla lisää

Koska perinnemaisemat ovat syntyneet varhaisten elinkeinojen ja maankäyttötapojen seurauksena, voi niitä ja niillä kasvavia uhanalaisia lajeja hoitaa parhaiten päästämällä navetan eläimet laiduntamaan luonnonlaitumille. Mikäli eläimiä ei ole, voi laidunnettuja kohteita myös niittää hätähoitona.

Lehtinen kuitenkin muis-

tuttaa, että raivaustähteet tulisi kuljettaa perinnebiotoopeilta pois, jotta alueelle ei tule liikaa ravinteita.

– Monipuolinen lajisto säilyy alueella, jos liiallista rehevöitymistä ei tapahdu. Mitä vähemmän ravinteita, sitä paremmin perinnebiotooppien lajisto säilyy.

Vaikka perinnemaisemien määrä onkin radikaalisti vähentynyt, ei kannata vielä heittää viikatetta varastoon. Vanhoja alueita kunnostetaan uudelleen hoitoon, jolloin myös uusia perinnemaisemia voi tulla lisää.

Esimerkiksi Korpilahdella Kulttuuriperintö ja luonnon monimuotoisuus ry on ottanut vanhoja laidunalueita kunnostettavakseen ja lampaiden laidunnettavaksi.

Joka vuosi Suomesta löytyy ainakin muutama sellainen maanomistaja, joka ei ole ollut tietoinen arvokkaiden maisematyyppien olemassaolosta tai siitä, että kohteen hoitamiseen voi hakea maatalouden ympäristötuen erityistukia.

– Joskus alueita saadaan hoitoon maatalouden tuotantosuunnan vaihtuessa. Lypsykarjasta lihakarjaan siirryttäessä tulee mahdolliseksi laiduntaa heikkotuotteisempia alueita.

1990-luvulla perinnebiotoopeista oli hoidossa 80 prosenttia. Vuonna 2007 luku oli jo laskenut 50 prosenttiin. Lehtisen mielestä on selvää, että hoitamattomina alueet putoavat vähitellen perinnebiotooppiluokituksen ulkopuolelle ja muuttuvat metsätalousmaaksi.

Kävelyllä tutustuttiin perinneympäristöön

Nilna Huuhtanen

Hassissa, Puukkaisilla ja Arvajalla on tutustuttu parin viikon takaisilla kyläkävelyillä kylien historiaan ja maaseudun perinnemaisemiin. Kyläkävelyt liittyvät Mahdollisuutena maisema-hankkeeseen, jossa laaditaan Arvajanreitin valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle maisemanhoitosuunnitelma. Suunnittelualue kattaa pääosin Hassin, Puukkoisten ja Arvajan kylät, mutta suunnitelmaan voidaan sisällyttää myös lähialueita asukkaiden toiveiden mukaan.

– Maisemanhoitosuunnitelmaan kootaan alueiden kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti arvokkaat kohteet ja niille hoitosuositukset ja ohjeet. Suunnitelmasta julkaistaan kirjanen, joka tulee vuoden 2014 loppuun mennessä myös nettiin saataville. Tarkoitus on tukea ja antaa neuvoja niille, jotka

tarvitsevat apua suunnitelmaan kuuluvien kohteiden hoitamisessa, projektisuunnittelija **Paula Rantanen** kertoo.

Hankkeen tavoitteena on edistää ja kehittää maaseudun kulttuuri- ja luonnonmaisemien hoitoa ja säilymistä Keski-Suomen ja Etelä-Savon alueella. Maisemanhoitosuunnitelma on yksi hankkeen monista tehtävistä.

Maisemallisia kokonaisuuksia selvitetään erilaisilta osa-alueilta, joihin kuuluvat niin luonnonmaisemat kuin kulttuurihistorialliset rakennuksetkin. Suunnitelmaan kootaan kuvaukset maisemakohteista, rakennuksista ja kylämaiseman ominaispiirteistä.

– Kaikki tehdään kylälaisten ehdoilla eikä ketään pakoteta mukaan.

Puukkoisten kyläkävely lähti keskiviikkona 3. heinäkuuta liikkeelle petrolinsinisen Maamiespirtin

pihasta, josta tehtiin noin viiden kilometrin kierros seitsemässä kohteessa. Kävelyreitillä varrella oli valittu isoimmat kantatilat, sillä koko kylää ei kierrokseen olisi saatu mahduttettua.

Rantanen kertoo, että ensimmäisestä kyläkävelystä Hassista oli jo tullut ideoita ja toiveita suunnitelmaan mukaan otettavista alueista. Kyläkierrosten jälkeen Rantanen aloittaa maastokäynnit ja käy läpi alueen tilakohteisesti asukkaiden toiveita unohtamatta. Suunnitelmissa yritetään ottaa kaikki huomioon, mutta myös kylälaisten oma aktiivisuus on hankkeessa toivottavaa.

– Lähdän ottamaan ihmisiin yhteyttä henkilökohtaisesti ja selvitan, haluaako omistaja jonkun kohteen mukaan suunnitelmaan.

Puukkoisten Maamiespirtiltä siirryttiin Haljalan tilalle, jossa käytiin läpi paikan perimätietoa **Heikki Haljalan** johdolla. Varmaa

tietoa Haljalan tilan ensimmäisistä asukkaista ei ole, mutta se kuitenkin tiedetään, että tilan omistajat ovat olleet monessa mukana.

– Ensimmäisen kerran Haljalan tila on mainittu historiankirjoissa 1500-luvulla. Kirkonkirjoihin Haljalan asukkaat on kuitenkin merkitty vasta 1740-luvulla, Heikki Haljala selvittää.

Tietoa ja käytännön vinkkejä

Kyläkierroksella ihailtiin myös avoimia peltomaisemia ja Puukkoisten vanhaa kansakoulua, jossa on pidetty omaa kasvitarhaa vuoteen 1972 asti. Nykyään vapaa-ajan asuntona toimiva kansakoulu on kouluttanut myös kyläkävelyn luennoitsijan Heikki Haljalan.

Sekä Hassin että Puukkoisten kävelyyn osallistunut jämsäläinen **Veikko Paakkanen** kuvasi innostuneena maaseutumaisemaa

vaimonsa Arja Paakkasen kirjassa ylös kyläkävelyn tunnelmia.

– Tämä on hieno tapa tutustua alueiden historiaan. Tästä on myös käytännön hyötyä kyläläisille, sillä tulevan suunnitelman avulla maanomistajat voivat halutessaan siivota pahimpia ryteikköjä pois arvokkailta alueilta, Veikko Paakkanen sanoo.

Pelkkiä historiallisia rakennuksia ei kyläkierroksella kuitenkaan nähty. Matkan varrella keskusteltiin myös perinnebiotooppien kasvilisuudesta, bongattiin tien varrelta kantarelleja ja muisteltiin Puukkoisten historiaa Jokelankosken pauhussa.

Kaakon tilan emäntä Arja Kaakko esitteli kierroksen loppupuolella 14-huoneisen kantatilan pihapiiriä retkeilijöille. Monien huulille nousi Kaakon talon pihalla kysymyksiä Mahdollisuutena maisema-hankkeen maisemanhoitosuunnitelmasta,

jossa kohteet esitellään. Paula Rantanen painotti kyläläisille, että tarkoituksena ei ole kuljettaa turisteja pihalle ihmettelemään, vaan tehdä paikalliset asukkaat tietoisiksi arvokkaiden kulttuuriperintöjen olemassaolosta.

– Suunnitelma ei velvoita mihinkään. Toteuttaminen on omistajasta kiinni. Meidän tehtävämme ei ole suojella kohteita, vaan tarjota tietoa ja hoito-ohjeita.

Kyläkierroksen viimeinen kohde oli Jokelankoski, josta jatkettiin matkaa takaisin Maamiespirtille. Lapsuuden tutuihin maisemiin palannut **Katri Tamminen** kertoi kyläkävelyn olleen kaikin puolin mielenkiintoinen.

– Tunnelmat ovat hyvät. Suunnittelun osallistuvani myös maisema-ajeluun Arvajalla, koska nämä alueet ovat minulle tuttuja ja on mukavaa nähdä vanhoja rakennuksia ja tavata kyläläisiä.